

A photograph of a student with blonde hair, wearing a striped shirt and blue headphones, sitting on a yellow cushioned bench in a library. She is focused on her laptop. In the background, another student is visible at a similar desk. The scene is brightly lit with green and blue wall panels.

Educatieve Module & Module

Informatiebrochure

Leerstoelgroep Education and Learning Sciences (ELS)

WAGENINGEN
UNIVERSITY & RESEARCH

Inhoud

Inleiding	1
1 Opzet van de Minor Educatie	2
2 Toetsing binnen de Minor Educatie	8
3 Praktische zaken voor studenten	12
4 Onze visie op het opleiden van leraren	13
5 Verwijzingen	15

Inleiding

De leerstoelgroep Education & Learning Sciences (ELS) van Wageningen University & Research biedt sinds het studiejaar 2009-2010 de Minor Educatie aan. Dit programma leidt, in combinatie met aanverwante bachelors, op tot een beperkte tweedegraadsbevoegdheid voor biologie, aardrijkskunde, natuurkunde, scheikunde en economie. Dit betekent dat studenten die het programma succesvol afronden, in een van die vakken les mogen geven in alle leerjaren van vmbo-t en de onderbouw van havo/vwo. Onderstaande tabel laat zien welke bacheloropleidingen aan welk schoolvak verwant zijn.

Schoolvak	Bacheloropleidingen
Biologie	› Biologie › <i>Animal Sciences</i> ¹ › Plantenwetenschappen
Aardrijkskunde	› <i>International Land and Water Management</i> › Landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning › <i>Soil, Water, Atmosphere</i>
Natuurkunde	› <i>Soil, Water, Atmosphere</i> › <i>Agrotechnologie</i> › <i>Environmental Sciences</i> › Moleculaire Levenswetenschappen › Biotechnologie
Scheikunde	› Moleculaire Levenswetenschappen › <i>Food Technology</i> › <i>Environmental Sciences</i> › Biotechnologie
Economie	› Economie en Beleid › Bedrijfs- en Consumentenwetenschappen

Sinds 2016 is het voor reeds bachelor afgestudeerden ook mogelijk geworden om het programma te volgen. Voor hen heet het programma de Educatieve Module. Minor studenten krijgen de bevoegdheid bijgeschreven op het supplement van hun bachelorsdiploma terwijl module studenten een apart certificaat krijgen. Beide programma's zijn inhoudelijk identiek; module en minor studenten volgen het programma dan ook gezamenlijk. Ten behoeve van de leesbaarheid zal in deze brochure de term Minor Educatie gebruikt worden, waarmee dan ook de Educatieve Module bedoeld wordt. Ook is het sinds 1 augustus 2023 mogelijk om studenten uit andere opleidingen dan hierboven vermeld toe te laten op basis van hun vakkenpakket.

Doel van de brochure

Deze brochure is geschreven voor studenten, werkplekbegeleiders en schoolopleiders in de scholen voor voortgezet onderwijs. De brochure heeft als doel om hen te informeren over de inhoud en opzet van ons programma. We hopen op die manier de theorie-praktijk link te verstevigen. De brochure gaat allereerst in op de onderwijsvisie die aan de minor ten grondslag ligt en beschrijft vervolgens de opbouw².

Mochten na het lezen nog vragen overblijven, dan kan contact opgenomen worden met de coördinator van de minor: Piety Runhaar (piety.runhaar@wur.nl).

¹ Sinds 2018 worden enkele bacheloropleidingen geheel en alleen in het Engels aangeboden.

² Op onze [website](#) zijn de studiewijzers van de verschillende vakken te vinden.

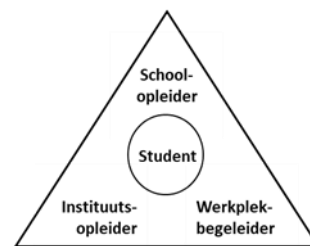
1 Opzet van de Minor Educatie

1.1 Inleiding

Het opleiden van leraren is iets dat een lerarenopleiding niet alleen doet, maar *samen* met stagescholen. De kern van *samen opleiden* is het maken van een verbinding tussen de individuele leervragen van studenten; de mogelijkheden die de stageschool biedt; en het aanbod en de verwachtingen van de lerarenopleiding (Theunissen, 2017).

Door krachtige verbindingen te smeden tussen deze centrale actoren in de driehoek om de student heen van

werkplekbegeleider, instituutsopleider en schoolopleider (Figuur 1), proberen we optimaal de theorie en de praktijk te verbinden en studenten diverse invalshoeken te laten ervaren. Door intensief samen te werken, kan bovendien snel ingespeeld worden op eventuele problemen die zich tijdens de stage voordoen en kan gemakkelijker maatwerk geleverd worden (Timmermans & Kroeze, 2019).

Figuur 1 De driehoek

Dit hoofdstuk beschrijft hoe het curriculum van de minor aan de WU is opgebouwd. De bekwaamheden, zoals door de overheid³ vastgesteld, vormen de rode draad van het curriculum: 1) de vakinhoudelijke bekwaamheid, 2) de vakdidactische bekwaamheid en 3) de pedagogische bekwaamheid. Daarnaast wordt aangegeven dat leraren, net als andere professionals, dienen te beschikken over een brede professionele basis en zich te blijven ontwikkelen. Vandaar dat we ervoor gekozen hebben om 'Professionele ontwikkeling' als vierde bekwaamheid toe te voegen. De wijze waarop ons curriculum is vormgegeven sluit nauw aan op onze visie op leren en het opleiden van leraren die in het laatste hoofdstuk beschreven staat. De visie stoelt op de volgende principes: een nauwe verbinding tussen theorie en praktijk; ontwikkeling van praktijkkennis door ervaringsleren en reflectie; individuele leerroutes en identiteitsontwikkeling; een persoonlijke benadering; en leren in een rijke leeromgeving waarin authentiek leren en activerende didaktiek hoog in het vaandel staan.

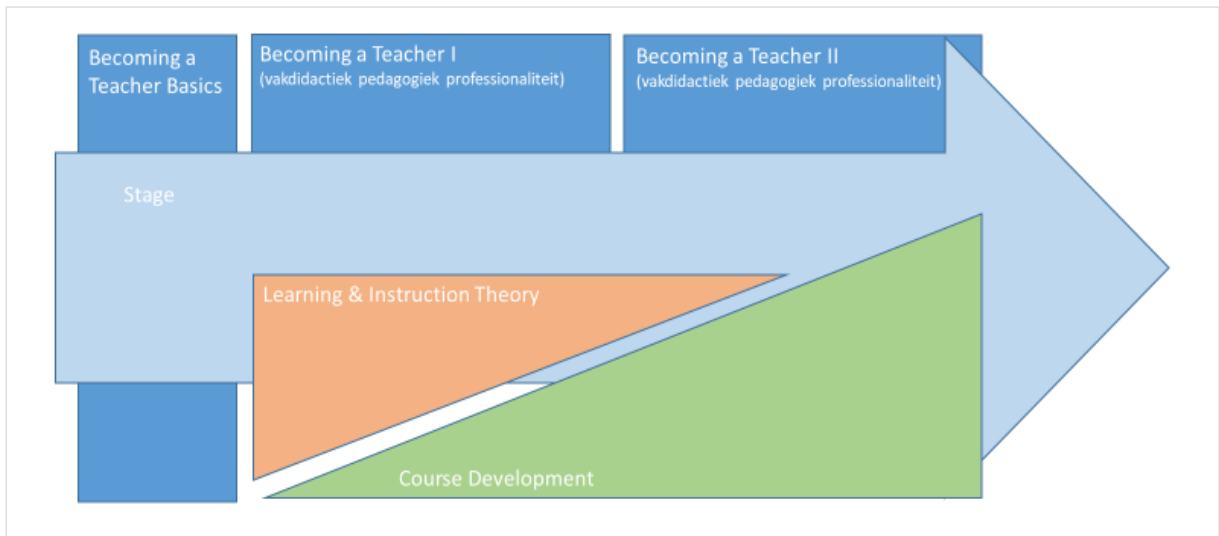
1.2 Curriculum van de minor

De minor beslaat een semester en bestaat uit vijf vakken van 6 credits, waarmee de gehele minor uit 30 credits bestaat:

1. Becoming a Teacher Basics (BTB) = ELS 51006
2. Becoming a Teacher 1 (BT1) = ELS 52006
3. Becoming a Teacher 2 (BT2) = ELS 51506
4. Learning and Instruction Theory (L&IT) = ELS 51606
5. Course Development (CD) = ELS 52506

De vakken staan niet los van elkaar, maar zijn nauw met elkaar, en met de stage, vervlochten. Op de maandag zijn studenten op de universiteit, terwijl ze van dinsdag tot en met vrijdag stage lopen (d.w.z.: zij verdelen 6 dagdelen stage in overleg met de werkplekbegeleider over deze vier dagen zodat er ook tijd overblijft voor het werken aan praktijkopdrachten, schrijven van portfolio en voorbereiding van tentamen). Figuur 2 laat zien hoe de minor is opgebouwd.

³ Zie de [website](#) van de rijksoverheid.

Figuur 2: Schematisch overzicht van de opbouw van de minor

Er is een duidelijke samenhang tussen de vakken en de stage. Zo is de stage, intervisie en de doorlopende ontwikkeling van studenten op de competenties onderdeel van BTB, BT1 en BT2 maar wordt deze ook ondersteund door de kennis die wordt opgedaan binnen L&IT en CD. Tevens zitten in deze laatste twee meer theoretische en onderwijskundige vakken ook praktische opdrachten die studenten toepassen in hun stage. Hierin komen de losse onderwerpen uit L&IT weer terug in de samenhang van de lessenserie. Op deze manier komen de belangrijke leerdoelen en onderwerpen dus op meerdere manieren en meerdere malen, zowel theoretisch als praktisch, terug in het minor programma.

1.3 Opbouw binnen het curriculum

Het programma kent een opbouw waarbij studenten beginnen met algemene theoretische modellen over didactiek en communicatie, met pas later meer specifieke onderwijskundige theorie. Omdat 'het ineens voor de klas staan' zo'n grote impact heeft op de reguliere universitaire studenten (Kelchtermans & Ballet, 2002) beginnen studenten met het vak 'Becoming a Teacher Basics (BTB)', waarin zij basisvaardigheden leren en oefenen in een veilige situatie met medestudenten. We maken hierbij gebruik van het boek over de zes rollen van de leraar (Slooter, 2018), studenten maken kennis met de bekwaamheidseisen en oefenen met reflecteren hierop en het formuleren van leerdoelen aan de hand van de cyclus van Korthagen (2014). Daarnaast gaan ze direct stagelopen waarbij de focus in het begin ligt op observeren. Specifiekere onderwijskundige of vakdidactische theorie komt pas aan bod wanneer ze al een beetje gewend en 'geland' zijn in de stageschool en ook al de eerste (delen van) lessen gegeven hebben (4 weken later). Studenten eindigen hun BTB periode met het schrijven van een Persoonlijk Ontwikkelplan (POP) op de bekwaamheidseisen waarmee ze hun eigen leren in het vervolg van de minor gaan vormgeven en hun ontwikkeling ook wordt gemonitord.

Voortbouwend op BTB volgen de vakken 'Becoming a Teacher 1 (BT1)' en 'Becoming a Teacher 2 (BT2)', resulterend in het TussenPortFolio (TPF) respectievelijk EindPortFolio (EPF). De vakken BT1 en BT2 zijn gericht op de professionele en pedagogische ontwikkeling van de docent-in-wording en de ontwikkeling van een professionele identiteit enerzijds en de vakdidactische ontwikkeling anderzijds. BTB-BT1-BT2 vormen daarmee samen de basis voor de doorlopende leerlijn en ontwikkeling in alle bekwaamheidseisen. De stage is onderdeel van deze vakken waarmee deze vakken zijn gericht op het daadwerkelijk leren uitvoeren van het leraarsberoep, het opdoen van ervaring, en het ontwikkelen van routine en uiteindelijk ook een zeker mate van wendbaarheid

(Harteis & Goller, 2014). Deze vakken bestaan uit interactieve (werk)colleges en praktijkopdrachten die studenten direct toepassen op hun stageschool en waar zij gezamenlijk op reflecteren. Zo werken studenten bijvoorbeeld aan hun ordeladder (pedagogisch) of het voorbereiden, uitvoeren en evalueren van een practicum of het omgaan met misconcepties (vakdidactisch). Tevens bieden deze vakken de mogelijkheid om – al dan niet gesimuleerd - te oefenen met relevante taken van een leraar die minorstudenten in een half jaar tijd vaak niet kunnen (of mogen) uitvoeren op hun stage. Denk hierbij aan het voeren van leerling- en oudergesprekken. Hiermee bieden deze vakken een zo volledig mogelijk palet aan praktijkervaringen voor het ontwikkelen in alle bekwaamheidseisen. Tevens staan in beide vakken meerdere (video)intervisiebijeenkomsten geroosterd.

De werkplek beoordeelt de student ten tijde van het TPF en EPF en geeft hierbij kwalitatieve feedback en bespreekt hiermee de ontwikkeling en leerdoelen van de individuele student. Ook geeft de werkplekbegeleider aan of er voldoende vertrouwen is in het succesvol afronden van de minor (TPF) en of de student startbekwaam is in diens ogen (EPF). Wij vragen studenten in hun POP-TPF-EPF een visie te formuleren op het leraarschap waarin vooral hun professionele identiteit (in ontwikkeling) als leraar tot uiting komt en steeds meer vorm en fundering krijgt.

'Learning and Instruction Theory (L&IT)' en 'Course development (CD)' zijn de meer onderwijskundige vakken waarin studenten onderwijskundige theoretische kennis opdoen en leren verbinden aan en toepassen in hun eigen stagepraktijk. Daarnaast passen studenten ook vakdidactische principes toe in de opdrachten van LI&T en CD. Waar de opdrachten van L&IT veelal gericht zijn op ervaren en experimenteren met theoretische concepten in de klas (o.a. klassenmanagement/interpersoonlijk leraarsgedrag, activerende didactiek, differentiatie), verschuift dit in CD naar meer analyseren en systematisch (her)ontwerpen van een lessenserie waarin deze theoretische concepten weer een plek krijgen. L&IT wordt afgerond met een theoretisch tentamen en een aantal uitgevoerde praktijkopdrachten en reflecties daarop. CD bestaat uit een cumulatieve set praktijkopdrachten die tezamen de coherente lessenserie vormen (Biggs, 1996; Baartman & Gulikers, 2014).

1.4 Vakdidactiek binnen de Minor Educatie

De vakdidactiek onderdelen zijn verweven in het programma van de Minor Educatie. Deze verwevenheid maakt het mogelijk om de vakdidactische theorie en praktijk te koppelen aan de leertheorieën en om de vakdidactische theorieën te vertalen naar praktische toepassingen, deze te oefenen binnen de stage hierop binnen de universiteit weer te reflecteren. Hierdoor ontstaat er een optimale kruisbestuiving tussen het theoretische en praktische onderwijs op de universiteit, de stage en het persoonlijke leertraject van de student.

Vakoverstijgend, interdisciplinariteit

Studenten uit Wageningen zijn getraind in het vanuit verschillende invalshoeken en disciplines bekijken van een probleem. Omdat wij binnen de Minor Educatie de algemene thema's van de vakdidactiek aanbieden in de gemengde groep studenten (van de schoolvakken biologie, aardrijkskunde, natuurkunde, scheikunde en economie samen) leren zij van elkaars gevarieerde voorbeelden en krijgen zij veel inzicht in de verschillen tussen de vakken maar vooral ook in overlappen en aangrenzende thema's. Studenten zeggen hier onder meer over: *"Je volgt de minor met enthousiaste medestudenten vanuit allerlei studierichtingen. Dat verbreedt je horizon"*.

Concept-context benadering

Wageningse studenten worden opgeleid in de toepassingen van de fundamentele wetenschap. Hierdoor zijn zij ook erg bekend met verschillende contexten van de concepten uit het curriculum van de aanverwante vakken in het VO. Onze studenten worden bekend gemaakt met de belangen van het veelvuldig inzetten van verschillende contexten en de verschillende concept-context

benaderingen die zij voor hun onderwijs kunnen kiezen (Bruning & Michels, 2013; Taconis, den Brok & Pilot, 2016). Daarnaast worden zij gestimuleerd om contextrijk te werken en de stof van uit verschillende contexten te benaderen. Zo bedenken ze binnen het vak course development met een interdisciplinair groepje studenten een plan voor een lessenreeks rondom het typische Wageningse thema duurzaamheid, waarin de verschillende schoolvakken expliciet gecombineerd worden.

Een belangrijk deel van de praktijk van vakdidactiek vindt ook plaats op de stageschool. Werkplekbegeleiders begeleiden studenten hierin o.a. door middel van het geven van feedback op toetsen en werkvormen.

1.5 Overzicht van de verschillende onderwerpen

Onderstaande tabel vat samen welke onderdelen er per vak op welke manier aan de orde komen en hoe de vakken worden afgesloten. Ook wordt hierin aangegeven welke onderdelen *vakdidactiek* behandelen.

Vak	Onderdelen	Werkvormen	Toetsvormen (f) = formatief (s) = summatief
Becoming a Teacher Basics (BTB)	Zes rollen van de docent (Slooter) Feedback geven en ontvangen Reflectie (o.a. Korthagen) Presenteren, Pitchen Klassenmanagement <i>Interacteren</i> <i>Vragen stellen</i> <i>Didactisch model</i>	College Werkcollege Praktijkopdrachten Minilessen aan medestudenten Reflectieverslagen Spel van lesgeven	(f): Beoordeling van basis didactische vaardigheden in 3 minilessen met gelijkblijvende rubric en beoordeling van reflecties op eigen minilessen (pass/fail).
			(s): Persoonlijk Ontwikkelingsplan (cijfer is eindcijfer BTB)
Becoming a Teacher 1 (BT1)	<i>Professionele Ontwikkeling en Pedagogiek:</i> Time management Motivatie & mindsets Taaltoets Professionele identiteit Individuele gesprekken met leerlingen Denkvoorkeuren Professionaliteit Professionele identiteit Oudergesprekken	College Werkcollege Rollenspel Praktijkopdrachten Reflectieverslagen Intervisie in subgroepen: <ul style="list-style-type: none"> • 'Schouders van reuzen', hoofdstukken over individuele verschillen • Video interventie • Klassenmanagement • 'Tekentintervisie' • Casus gestuurde interventie 	(s): Stagebeoordeling (pass/fail)
			<i>(s): Vakdidactische praktijkopdrachten (pass/fail)</i>
			(s): Tussenportfolio (cijfer is eindcijfer BT1)
Learning and Instruction Theory (L&IT)	Leertheorieën Klassenmanagement Leraar – leerling relaties <i>Activerende didactiek</i> <i>Individuele verschillen</i> <i>Differentiatie</i> <i>Leren leren (metacognitie)</i> <i>Zorgleerlingen</i> <i>Toetsanalyse en -kwaliteit</i> <i>Toetsvragen</i> <i>Toetsmatrijs</i>	College Werkcollege Praktijkopdrachten Reflectieverslagen	<i>(f): Praktijkopdrachten (pass/fail)</i>
			(s): Theorie tentamen

Becoming a Teacher 2 (BT2)	<p>7 pijlers van Vakdidactiek</p> <p>Concept-context</p> <p>Leerlingdenkbeelden</p> <p>Practicum</p> <p>Vraagstukken behandelen</p> <p>Vakdidactisch dagdeel</p> <p>Conceptuele ontwikkeling</p> <p>Taalgericht onderwijs</p> <p>'Pedagogical link making'</p> <p>'Retrieval based learning'</p> <p>Les voorbereiding</p> <p>Vakdidactische sessies</p>	<p>College</p> <p>Werkcollege</p> <p>Praktijkopdrachten</p> <p>Reflectieverslagen</p> <p>Intervisie in subgroepen:</p> <ul style="list-style-type: none"> 'Schouder van reuzen', hoofdstukken over rol van de docent Video interventie 'Tekeningintervisie' Casus gestuurde interventie 	(s): Stagebeoordeling (pass/fail)
			(s): Vakdidactische praktijkopdrachten (pass/fail)
			(s): Eindpresentatie (cijfer is eindcijfer BT2)
Course Development (CD)	<p>Visie</p> <p>Krachtige leeromgeving</p> <p>'Flipping the classroom'</p> <p>Onderwijsevaluatie in breder kader</p> <p>Doelen</p> <p>Lesmethoden</p> <p>Toetsplan, formatief evalueren</p> <p>Rubrics</p> <p>Activerende werkvormen</p> <p>Lessenserie</p> <p>Interdisciplinair project</p>	<p>College</p> <p>Werkcollege</p> <p>Praktijkopdrachten</p> <p>Reflectieverslagen</p> <p>Eigen gemaakte lessenserie</p>	(f) Verschillende rondes van feedback (peer/self/(vak)docent) op (delen van de) lessenserie (pass/fail)
			(s) Praktijkopdrachten gedurende het vak resulterend in een onderbouwde Lessenserie, presentaties interdisciplinair project

2 Toetsing binnen de Minor Educatie

2.1 Afronding van de vijf vakken

Er geldt een aanwezigheidsverplichting voor alle werkcolleges van alle vakken (zie H4 voor toelichting).

Daarnaast stellen we per vak specifieke eisen:

Becoming a Teacher Basics

- Actieve deelname en aanwezigheid tijdens alle activiteiten van de startweek
- Voldoende stage-uren op de stageschool
- Voldoende voor alle opdrachten.
- POP is compleet en van voldoende niveau.

Learning & Instruction Theory

- Voldoende voor het tentamen.
- Voldoende voor alle praktijkopdrachten.

Course Development

- Voldoende voor alle praktijkopdrachten.
- Actieve rol en bijdrage in self/peer/groepsfeedback rondes

Becoming a Teacher 1 & 2

- Actieve deelname en aanwezigheid tijdens alle activiteiten van de startweek
- Voldoende stage-uren op de stageschool
- Voldoende voor alle opdrachten
- Positieve beoordeling vanuit de stageschool (op basis van het aangereikte beoordelingsformulier)
- Positieve beoordeling van de instituutsopleider
- Tussenportfolio en Eindpresentatie compleet en voldoende.

2.2 Afronding van de minor als geheel

Om de minor als geheel met succes af te ronden dient aan de volgende eisen voldaan te zijn:

- Alle vakken zijn met een voldoende afgerond; om een vak af te ronden, dienen alle opdrachten binnen het vak met een voldoende afgerond te zijn (minimaal een 5.5).
- Minimaal 60 lesuren geobserveerd:
 - Minimaal 10 binnen vmbo-t (indien stage gefocust is op havo/vwo);
 - Minimaal 10 binnen havo/vwo (indien stage gefocust is op vmbo-t
 - Minimaal 10 bij andere docenten dan je werkplekbegeleider;
 - Minimaal 1 dag meelopen met een klas;
 - 1 dag meelopen met een medestudent op zijn/haar stageschool
- Minimaal 80 uren zelfstandig lesgegeven⁴:

⁴ NB: deze uren zijn een richtlijn. Afhankelijk van de situatie (in geval van blokuren of duo-stages bijv.) kan hiervan afgeweken worden, als er maar genoeg en voldoende variatie in lesstijlen en niveaus geobserveerd is.

- Minimaal 50 lesuren (waarvan tussen de 5 en 10 binnen vmbo-t indien stage gefocust is op havo/vwo en vice versa)
- Minimaal 30 andere uren verzorgd (bijvoorbeeld aan KWT(keuzewerktijd)-uren, practica, excursies en surveilleren bij een toets)
- Startbekwaam beoordeeld door werkplekbegeleider en docent(en) van ELS.

2.3 Visie op toetsing

Uiteraard is het uitgangspunt dat studenten aan het einde van de minor overtuigend aantonen startbekwaam te zijn voor het tweedegraads gebied. Volgens het principe van *constructive alignment* (Biggs, 1996) zijn zowel onze vakken, leerdoelen, praktijkopdrachten als de beoordeling gebaseerd op of gekoppeld aan de bekwaamheidseisen. Onze visie op toetsing stoelt op de volgende uitgangspunten:

Het beoordelen van het *laten zien van competent leraarsgedrag*. Aansluitend bij de onderwijsvisie die gericht is op de voortdurende koppeling tussen theorie en praktijk en ervaringsgericht leren, is het merendeel van onze toetsen gericht op het laten zien van competent gedrag (Miller, 1990). Dit doen zij zowel via praktische opdrachten op de universiteit of uitvoering van praktische opdrachten op hun stageschool. De onderliggende kennis wordt in de meeste gevallen getoetst door de toepassing ervan in de praktijk of de onderbouwing die studenten schrijven / geven bij de uitvoering van een praktische opdracht.

Ontwikkelingsgericht. Onze toetsing kenmerkt zich door een ontwikkelingsgerichte benadering (Baartman & Gulikers, 2014). Toetsmomenten zijn bedoeld om studenten te laten reflecteren op hun eigen rol en functioneren als docent en hun competentieontwikkeling in brede zin. Feedback momenten zijn expliciet onderdeel van de opleiding en geplande onderwijstijd. Studenten krijgen veel kwalitatieve feedback (zonder cijfer) van docenten, vakdidactici en medestudenten. Zowel de praktijkopdrachten in de vakken, als ook het POP-TPF-EPF worden (formatief dan wel summatief) beoordeeld aan de hand van vooraf bekende rubrics en studenten krijgen tevens de mogelijkheid om te laten zien dat ze groeien in deze rubrics.

Waarderen van zowel niveau als groei. Aansluitend bij het vorige punt is dat wij in onze toetspraktijk willen zien dat studenten uiteindelijk een bepaald (startbekwaam) niveau laten zien, maar dat wij tevens beoordelen of de student zich ontwikkelt en bewuste sturing geeft aan deze eigen ontwikkeling gedurende de minor. Om deze reden besteedt ons toetsprogramma veel aandacht aan het formuleren van leerdoelen en reflectief leren (Korthagen, 2014). Denk aan de professionele bekwaamheid die in het stagebeoordelingsformulier is opgenomen en waarop ook in het POP-TPF-EPF gereflecteerd dient te worden.

Methodemix en het meerdere ogen principe. Wij zijn van mening dat het vrijwel onmogelijk is om volledig objectief vast te stellen op welk niveau van bekwaamheid een student functioneert. Het beoordelen van competenties noodzaakt het combineren van meerdere bewijzen en het kijken met meerdere ogen (Baartman, 2008). Het beoordelen van de startbekwaamheid van de docent doen wij dan ook aan de hand van een onderbouwde eindpresentatie waarin de student de startbekwaamheid beargumenteert aan de hand van een rijkheid aan bewijzen uit meerdere contexten (bv. de stagepraktijk, praktijkopdrachten vanuit de universiteit, theoretische inzichten e.d.) en vanuit verschillende bronnen (bv. observaties bij andere docenten, feedback van leerlingen of werkplekbegeleider, observaties van de instituutopleider en aangereikte theorie?). Naast de methodemix is ook het 'meerdere ogen principe' leidend in ons toetsprogramma. Gedurende de minor krijgt iedere student feedback en beoordelingen door alle in de minor betrokken docenten. In geen enkel vak wordt de beoordeling volledig door één en dezelfde docent gedaan. In de stagebeoordeling en beoordeling op startbekwaamheid weegt bovendien het oordeel van de werkplekbegeleider zwaar mee (zie de open vragen op de laatste pagina van het

stagebeoordelingsformulier). De portfolio's, portfoliogesprekken en eindpresentaties worden altijd gedaan door twee assessoren (de instituutsopleider en een tweede beoordelaar). De eindoordelen over zowel de stage als de portfolio's van de studenten worden daarna pas vastgesteld in een overleg met het gehele minorteam, waarin de beoordelingen gekalibreerd worden. Het docententeam houdt hiermee zichzelf als ook de procedure en het proces van beoordelen voortdurend scherp.

2.4 Toetsing startbekwaamheid

Studenten krijgen zowel in BT1 als in BT2 een beoordeling voor hun stage. Om tot dit oordeel te komen wordt gebruik gemaakt van:

1. Inschaling op de Rubric Bekwaamheidseisen (zie Bijlage I) aangevuld met kwalitatieve feedback door werkplekbegeleider.
2. Lesobservatie door de instituutsopleider en het (na)gesprek met student en spd⁵
3. Video interviews
4. Portfoliogesprekken met instituutsopleider en tweede beoordelaar waarin student concrete stagesituaties bespreekt en hierop reflecteert

Stagebeoordeling d.m.v. de Rubric Bekwaamheidseisen

We onderscheiden 4 bekwaamheidsniveaus, op basis van de volgende criteria:

- De mate en aard van zelfstandigheid en verantwoordelijkheid;
- De mate en aard van begeleiding;
- De mate en aard van complexiteit.

Niveau 1	Observerend en assisterend; heeft weinig theoretische kennis en weinig praktijkervaring.
Niveau 2	Begeleid werken; voert delen van de les uit onder begeleiding van de stagedocent.
Niveau 3	Zelfstandig lesgeven; is in staat een les uit te voeren zonder dat de begeleider aanwezig is.
Niveau 4	Startbekwaam; handelt zelfstandig onder eigen verantwoordelijkheid en bezit voldoende theoretische kennis en praktijkervaring.

Het is niet realistisch om te verwachten dat studenten zich op alle indicatoren ontwikkelen tot niveau 4. Vandaar dat we grofweg de volgende verwachtingen uitspreken: scores rond de 2 halverwege de minor en scores tussen 3 en 4 tegen het einde van de minor.

Toelichting: Het begeleiden van leerlingen op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling is iets waar studenten zich bij aanvang van de minor nog weinig bij voor kunnen stellen vaak. Deze indicator wordt dan ook vaak nog op 1 gescoord ten tijde van het tussenportfolio en studenten eindigen vaak tussen de 2 en 3 aan het einde van de minor. Tegelijkertijd scoren zij op vakinhoudelijke kennis vaak al heel hoog, ook al halverwege de minor. Werkplekbegeleiders dienen de rubric dan ook te gebruiken om een realistisch beeld te schetsen van waar de student in zijn of haar ontwikkeling staat. Datzelfde vragen we aan de studenten zelf.

Beoordeling van het portfolio

Voor het beoordelen van het POP, TPF en EPF wordt gebruik gemaakt van een overkoepelde rubric. Hierin wordt beoordeeld in welke mate de student overtuigend beargumenteert en met voorbeelden aantoont zich te ontwikkelen/ontwikkeld te hebben tot startbekwame professional. Daartoe beoordeelt deze rubric: argumentatie, voorbeelden, leerdoelen, visie, taal en verzorging. De beoordelingsrubric is vanaf het begin van de minor *transparant* voor studenten, onderdeel van de studiewijzers van BTB, BT1 en BT2 en wordt herhaaldelijk gebruikt op de drie

⁵ Zie de [website](#) voor het lesobservatieformulier.

beoordelingsmomenten. Tevens is er een vast format voor het portfolio met een vaste inhoudsopgave waarin helder wordt welke onderdelen in het portfolio aanwezig moeten zijn. Het portfolio dient een rijkheid aan bewijsmateriaal bevatten, zoals in ieder geval: een stagebeoordeling op de rubric bekwaamheidseisen, zelfbeoordeling door de student, bewijs voor voldoende geobserveerde en uitgevoerde lessen, reflectie op video intervisies, taaltoets, een visie op het leraarschap en eigen rol als docent en verschillende opdrachten uit de onderliggende minorvakken. Daarnaast kiest de student zelf bewijsmateriaal. Op deze manier wordt de *methodemix* gegarandeerd.

Aan de hand van het Tussenportfolio voeren we een voortgangsgesprek. In dit voortgangsgesprek bespreken we:

- › Hoe de student gegroeid is in de bekwaamheden;
- › Hoe aan de leerdoelen, zoals beschreven in het POP, gewerkt is;
- › Hoe de stage en het lesgeven tot dan toe wordt ervaren en hoe het beroep van leraar bij de student past;
- › Hoe de student zich gedurende het vervolg van de minor verder gaat ontwikkelen.

Na dit gesprek krijg de student een advies over:

- › Het vervolg van de minor (behalen van de volgende vakken) en
- › De tussenstand richting het niveau startbekwaam voor het tweedegraads gebied.

Op basis van het Eindportfolio vindt er een beoordelingsgesprek plaats. In dit beoordelingsgesprek bepalen we of de student aan het niveau van startbekwaamheid voldoet en of de student in aanmerking komt voor de beperkte tweedegraads bevoegdheid.

3 Praktische zaken voor studenten

In dit laatste hoofdstuk zetten we enkele praktische zaken op een rij voor de studenten:

1. Lever het **stagecontract** – ondertekend door jou, je werkplekbegeleider en je instituutsopleider – in via de assignment in Brightspace. Doe dit zo snel mogelijk i.v.m. de verzekering.
2. **Schrijf je zelf in voor alle vakken!** Dit kunnen wij niet voor jullie doen.
3. **Rond de verschillende vakken af binnen de termijn van het semester.** Deelcijfers van vakken geldig tot het academisch jaar dat volgt na het jaar dat je de minor volgde. Toch raden we af om zo lang te wachten met afronding.
4. Heb je een vak niet voor het einde van de minor afgerond (i.e. voor de EPF gesprekken) en het is voor jou van belang dat je alle cijfers binnen hebt voor aanvang van het volgende semester? geef dan de betreffende docent(en) een seintje wanneer je alle opdrachten alsnog hebt ingeleverd (of, eventueel, opnieuw en in verbeterde versie). Meld je in dat geval ook aan voor de eerst mogelijke herkansing of voor het tentamen van het vak in het komende semester. Alleen dan (en als de opdrachten van voldoende kwaliteit zijn) garanderen wij dat je je eindcijfers binnen de looptijd van het semester kunnen invoeren.
5. Voor de werkcolleges van de minor geldt een **aanwezigheidsverplichting**. Om ruimte te laten voor onvoorziene bijkomstigheden (zoals familieaangelegenheden) hanteren we in de praktijk een 80% regeling: dat wil zeggen dat verzuim nooit meer mag zijn dan 20% van de ingeplande bijeenkomsten. Kondig eventueel verzuim tijdig (= voorafgaand aan de bijeenkomst) aan bij de betreffende docent en bespreek met hem/haar hoe afwezigheid gecompenseerd dient te worden.

4 Onze visie op het opleiden van leraren

De visie binnen de Minor Educatie hangt nauw samen met de onderwijsvisie van de WUR. Via onderwijs, dat nauw linkt aan onderzoek, heeft de WUR als missie *'to explore the potential of nature to improve the quality of life'* (WUR, 2017: 8⁶). Deze missie vertaalt zich in de volgende uitgangspunten voor onderwijs:

- *Hoogwaardige kennis*, wat inhoudt dat er een sterke link is tussen onderzoek en onderwijs en dat studenten niet alleen geleerd wordt die kennis te begrijpen en te gebruiken maar ook om deze kritisch te beschouwen en zelf bij te dragen aan nieuwe wetenschappelijke kennis. Er is een sterke link tussen onderzoek en praktijk ('science for impact'); studenten worden in het onderwijs uitgedaagd actuele problemen te analyseren met behulp van theorie en daarvoor oplossingen te ontwerpen. Studenten wordt geleerd hier een *interdisciplinair perspectief* te hanteren.
- *Rijke leeromgevingen*, waarin het gaat om en *actieve rol* en bijdrage van studenten, *feedback* en *kennis uitwisseling tussen studenten* en een internationale oriëntatie in het onderwijs waarin studenten leren samenwerken met (internationale) mede studenten en ook na te denken over oorzaken en oplossingen van problemen wereldwijd.
- *Flexibele en persoonlijke leerroutes*, om aan verschillen tussen studenten tegemoet te komen: de rol van docent verandert hierdoor van kennisoverdrager naar een coach die studenten helpt zinvolle keuzes te maken gedurende hun studie en in samenwerking met medestudenten een breed palet aan competenties te ontwikkelen.

Het WUR onderwijs is interdisciplinair van aard en richt zich op gezonde voeding en leefomgeving. WUR wil via onderzoek en onderwijs op deze domeinen impact hebben. Dit maakt dat studenten over het algemeen zeer maatschappelijk geëngageerd zijn. Het WUR onderwijs kenmerkt zich bovendien door een persoonlijke, studentgerichte benadering. Met de minor levert WUR daarom een specifiek type leraar aan: een maatschappelijk betrokken leraar die de vakinhoud vanuit een interdisciplinair perspectief en contextrijk aanbiedt en betrokken is bij de leerlingen.

Onderstaande uitgangspunten worden binnen de Minor Educatie gehanteerd om onze studenten zo goed mogelijk klaar te stomen voor hun toetreding tot het werkveld of een eerstegraads lerarenopleiding.

Sterke link tussen praktijk en theorie

Leraarschap leer je niet alleen uit boeken, maar vooral door te doen. De praktijkervaringen die studenten tijdens hun stage opdoen vormen dan ook een belangrijk onderdeel van de opleiding en theoretische kennis dient studenten te ondersteunen in hun leerproces tijdens de stage. Studenten hebben bijvoorbeeld kennis nodig over 'effectief leraarsgedrag' (zie den Brok, van Tartwijk, Wubbels & Opdenakker, in Beijaard, 2016): over welke gedragingen van leraren bijdragen aan leerprestaties; over motivatie en zelfstandigheid van leerlingen; over specifieke instructies, bepaalde vragen en het geven van oefentijd; over effectieve leeromgevingen waarin leraar-leerling interactie belangrijk is. Het 'ineens voor de klas staan' heeft een grote impact op de reguliere universitaire studenten (zie ook Kelchtermans & Ballet, 2002). Wij proberen in het aanbod van theorieën zo goed mogelijk aan te sluiten bij de ontwikkeling die de student doormaakt op de stageschool.

Ervaringsleren

Omdat iedere leersituatie anders is, is theoretische kennis over leren en instructie weliswaar nodig, maar onvoldoende om goed les te kunnen geven. Immers, elke situatie, klas of leerling vraagt om een specifieke aanpak. Bovendien hebben leraren (in spe) hun eigen voorkeuren en stijl. Door een rijkheid aan concrete (les)ervaringen op te doen, zowel via observaties, interviews

⁶ WUR (2017). [Vision](#) for Education, Wageningen University & Research

als eigen ervaringen, kan de student 'praktijkkennis' (Beijaard, 2016) ontwikkelen oftewel inzichten en opvattingen over wat wel of niet werkt in hun lessen. Omdat deze kennis het handelen van leraren stuurt, en dus hun effectiviteit beïnvloedt, is het van belang dat studenten leren om deze kennis te expliciteren en te vergelijken met die van anderen of te toetsen aan de hand van theorie (Van Veen & Janssen, 2016). Reflectie is in onze visie niet alleen cruciaal omdat onervaren bachelor studenten zich in een korte tijd ineens moeten zien te redden op een school, maar ook omdat wij reflectie zien als een belangrijke voorbereiding op de beroepspraktijk waarin zij zich als leraar ook voortdurend zullen moeten blijven ontwikkelen.

Aandacht voor individuele leerroutes

De WUR hecht van oudsher veel aan kleinschaligheid en het directe contact met studenten. Het onderwijs in de minor spiegelt deze traditie. Ook wij hechten aan een toegankelijk docententeam en een goed contact tussen docenten en studenten en tussen studenten onderling.

De praktijkkennis die onze studenten opdoen is namelijk niet alleen contextueel maar ook persoonsgebonden. Wie je bent als leraar hangt namelijk nauw samen met wie je bent als persoon. Binnen onze minor stimuleren we studenten dan ook regelmatig en om zichzelf de vragen te stellen: 'Wie ben ik als leraar?' en 'Wat voor soort leraar wil ik zijn?' (zie ook Pillen, Meijer & Beijaard, 2016). Bovendien neemt elke student zijn of haar eigen ervaringen en persoonlijke leerdoelen mee; waar de ene student een pre heeft vanwege aangeboren charisma zal een ander dit aspect van leiderschap nog moeten aanleren. En waar de een van nature al gewend is aan gestructureerd werken, zal dit aspect voor een ander juist aandacht behoeven. Onze studenten maken elk hun eigen leerproces door en wij proberen hen daarin zo goed mogelijk te ondersteunen.

Rijke leeromgeving

Vanuit een sociaal constructivistisch perspectief op leren (Oostdam et al., 2007) gaan we ervan uit dat studenten een actieve rol op zich nemen in hun leerproces en kennis construeren in interactie met anderen (zoals medestudenten, docenten, leerlingen, werkplekbegeleiders etc.). Als minor team proberen we te zorgen voor een zo krachtig mogelijke leeromgeving die goed aansluit op het gedeelte van de leeromgeving dat buiten de WUR ligt, nl. binnen de stagescholen.

Tot slot: vanuit de opvatting dat wij als lerarenopleiders rolmodellen zijn (Lunenberg et al., 2016) – waarvan je zowel kunt leren hoe je het ook zou willen doen als hoe je het niet wil doen – proberen we zelf zoveel mogelijk methodieken in de bijeenkomsten uit en bestaat ons team uit een verscheidenheid aan rolmodellen. Hetzelfde geldt voor vaksecties; we moedigen studenten dan ook aan zoveel mogelijk mee te lopen met en feedback te vragen aan verschillende collega's binnen en buiten de sectie.

5 Verwijzingen

- > Baartman, L. K. J., & Gulikers, J. T. M. (2014). Beoordelen als fundament voor goed opleiden in het beroepsonderwijs: Analyse van toetsprogramma's in het mbo en hbo. *Pedagogische Studiën*, 91(1), 54-68.
- > Beijaard, D. (Red.) (2016). Hoofdstuk 1 uit: Weten wat werkt. Onderwijsonderzoek vertaald voor lerarenopleiders. Meppel: Ten Brink Uitgevers.
- > Biggs, J. (1996). Enhancing teaching through constructive alignment. *Higher education*, 32(3), 347-364.
- > den Brok, P. J., van Tartwijk, J. W. F., Opendakker, M. C., & Wubbels, T. (2016). Effectief leraarsgedrag. In D.
- > Beijaard (Ed.), *Weten wat werkt: onderwijsonderzoek vertaald voor lerarenopleiders* (pp. 17-26). (Didactief Onderzoek). Meppel: Ten Brink Uitgevers.
- > Brouwer, (2007). Verbeelden van onderwijsbekwaamheid. Literatuurreview. Heerlen: OU.
- > Bruning, L., & Michels, B. (2013). Concept-contextvenster: zicht op de wisselwerking tussen concepten en contexten in het bèta-onderwijs. Enschede: Slo, nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling.
- > Harteis, C., & Goller, M. (2014). New skills for new jobs: Work agency as a necessary condition for successful lifelong learning. In: *Promoting, assessing, recognizing and certifying lifelong learning* (pp. 37-56). Springer, Dordrecht
- > Kelchtermans, G., & Ballet, K. (2002). The micropolitics of teacher induction. A narrativebiographical study on teacher socialization. *Teaching and Teacher Education*, 18, 105-120
- > Kolb, D. (1984). *Experiential learning: Experience as the source of learning and development*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall
- > Korthagen, F. A. (2014). Promoting core reflection in teacher education: deepening professional growth. In *International teacher education: Promising pedagogies (Part A)* (pp. 73-89). Emerald Group Publishing Limited.
- > Lunenberg, M., Dengerink, J., & Amsterdam, O.V.(2016). Beroep: Lerarenopleider. In: Geerdink, G., & Pauw, I. (2016). *Kennisbasis lerarenopleiders Katern*, 1, 15-28.
- > Miller, G.E.(1990). The assessment of clinical skills/competence/performance. *Academic medicine*, 65(9), S63-7.
- > Oostdam, R., Peetsma, T., & Blok, H. (2007). Het nieuwe leren in basisonderwijs en voortgezet onderwijs nader beschouwd: een verkenningnotitie voor het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut.
- > Pillen, M., P. Meijer & D. Beijaard (2016). Ontwikkeling van professionele identiteit. In: Beijaard, D. (Red.) (2016). Hoofdstuk 1 uit: Weten wat werkt. Onderwijsonderzoek vertaald voor lerarenopleiders. Meppel: Ten Brink Uitgevers (p.27-35).
- > Pillen, M., Beijaard, D., & Brok, P. D. (2013). Tensions in beginning teachers' professional identity development, accompanying feelings and coping strategies. *European Journal of Teacher Education*, 36(3), 240-260.
- > Runhaar, P., J. Gulikers & A. Hendrick (2016). Teken je ideale leraar! Ontwikkelingen in professionele identiteit van leraren in beeld brengen. *Velon Tijdschrift voor Lerarenopleiders*, 37(1), 79-92.
- > Slooter, M. (2018). *De zes rollen van de leraar*. Amersfoort: CPS
- > Taconis, R., den Brok, P., & Pilot, A. (2016). Introduction: context-based learning environments in science. In: *Teachers creating context-based learning environments in science* (pp. 1-17). Brill Sense.
- > Theunissen, M. (2017). *Samen Opleiden. Lectorale rede*. Rotterdam: Hogeschool Rotterdam Uitgeverij.
- > Timmermans, M., & Kroeze, C. (2019). Een samenhangend curriculum ontwerpen in de driehoek. Opbrengsten van een ontwerpnetwerk. Utrecht: Platform Samen Opleiden & Professionaliseren.

- › Van Veen, K., & F. Janssen (2016). Praktijk kennis van leraren. In: Beijaard. D. (Red.) (2016). Hoofdstuk 1 uit: Weten wat werkt. Onderwijsonderzoek vertaald voor lerarenopleiders. Meppel: Ten Brink Uitgevers (p.27-35).
- › WUR (2017). Vision for Education, Wageningen University & Research